

Oje blikket, hvor det hele løfter sig

AF TOMMY HEISZ
FOTO MARTIN BUBANDT

ATTITUDE

Thomas Søndergård er en dansk dirigent i **verdensklasse**. Han havde egentlig ikke tænkt, at han skulle den vej. Men i løbet af de seneste 10 år er han nået helt til tops og står nu i spidsen for nogle af verdens mest prestigefyldte orkestre. Han betragter sig selv som en moderne leder, og han er bevidst om, hvornår han kan give slip: Når han mærker, at musikerne kender retningen.

»Det er noget med at finde et sted hen sammen ... et sted, hvor alle i rummet oplever noget usædvanligt ... noget, som kun foregår her og nu.«

Thomas Søndergård smager grundigt på ordene, før han langsomt lader dem slippe ud mellem læberne. Hans blik søger væk som for at finde et mere præcist svar. Ud på gaden, op mod den lyseblå himmel. Den danske verdensklassedirigent sidder på en tesalon på Frederiksberg, lige rundt om hjørnet fra hvor han bor. Han er netop blevet stillet den vanskelige opgave: Beskriv, hvad det egentlig er, du gør.

Den klassiske musik er skabt til at blive spillet for et publikum, forklarer han efter en længere pause. Og når det hele går op i en højere enhed, kan øjeblikkene opstå. De øjeblikke, der er så svære at forklare – fordi de hører hjemme i en ordløs verden:

»Det er ofte hen mod slutningen. Der, hvor det hele samler sig. I løbet af sådan en koncert er der strømnet så mange tanker og følelser gennem det fælles rum, og når vi så lige lader det hele hænge i stilhed et øjeblik til sidst, kan det være helt elektrisk. Nærmest så man mærker det hele sitre. Man kan få gåsehud i de øjeblikke. Det kan publikum, men det kan musikerne altså også – og det samme kan jeg. Selvom jeg står med ryggen til, så kan jeg stå der med lukkede øjne og mærke den oplevelse, jeg har sammen med publikum. Med bevidstheden om, at det her er et moment, som ikke kommer tilbage.«

Hele verden kalder

Det kan godt være, at det falder Thomas Søndergård svært at beskrive de særlige øjeblikke i musikken, men til gengæld er han en af de bedste til at skabe dem. Det er der bred enighed om i den klassiske musikverden, hvor hans internationale status som dirigent har nået utrolige højder i løbet af de seneste år.

Han er kun 45 år, en ung alder for en dirigent, men for tiden er der bud efter ham fra mange af de mest prestigefyldte orkestre og operahuse i verden. Op mod 250 rejsedage om året bliver det til for Thomas Søndergård. På fast basis er han chefdirigent for BBC National Orchestra of Wales. I september førte han Mahler Chamber Orchestra gennem Carl Nielsens 6. symfoni i anledning af 150-årsfejringen af den fynske komponist i Berlin. Fra november har han gæstet Den Norske Opera i Oslo, og senere på sæsonen står han i spidsen for flere af verdens mest velrenommerede orkestre, blandt andet i Gewandhaus Leipzig og de Lon-

»Jeg kan stå der med lukkede øjne og mærke den oplevelse, jeg har sammen med publikum.«



don-baserede orkestre Philharmonia og London Philharmonic Orchestra. Meget større bliver det ikke. Hans agenter får konstant en lind strøm af forespørgsler og må næsten dagligt takke nej til attraktive engagementer rundt omkring i verden.

I de ellers særdeles kritiske britiske anmelderkredse inden for klassisk musik har Søndergård stort set kun fået flotte ord med på vejen. Ofte bliver han her omtalt som 'den skandinaviske sensation'. Ian Hewitt fra The Telegraph har eksempelvis rost den danske dirigent for hans evne til at arbejde meget velovervejnet med tempoet i musikken og for hans særligt nænsomme opbygning af spænding i de musikalske forløb.

Hele det uventede eventyr blev sat i gang, da Thomas Søndergård i 2005 stort set uden erfaring slog til, da chancen bød sig for at dirigere Poul Ruders' Proces Kafka på Den Kongelige Opera. Han blev kastet ud i det, og han viste sig hurtigt at være lidt af et naturtalent. Det var slet ikke meningen, at han skulle dirigere urpremieren. Han varetog blot det indledende prøveforløb, inden musikchef Michael Schönwandt skulle tage over. Men Søndergårds arbejde under prøverne var så imponerende, at han fik stukket dirigentstokken i hånden på premiereaftenen. Både komponist, instruktør, musikere, operaledelsen og Schönwandt selv var enige om, at det var sådan, det skulle være.

Som gammel slagtpøjsspiller har Thomas Søndergård en særlig rytmask fornemmelse for den klassiske musik, som har vist sig at være et stort aktiv for ham som dirigent.

»Det er lidt pudsigt, at jeg står her i dag, for det var aldrig noget, jeg drømte om, det med at blive dirigent. Men da jeg først gik den vej, føltes det meget naturligt. Med min baggrund kunne jeg nogle af de ting, der skal til, og så er jeg udstyret med en stor grundighed og selvkritik, som nok også har hjulpet mig til hele tiden at forbedre og udvikle mig. Jeg kan blive ved og ved. Når alle andre synes, det er, som det skal være, kan jeg stadig finde masser af ting, jeg gerne vil gøre bedre,« fortæller han.

Viser og folkesange

Musikken har løbet i Thomas Søndergårds årer, så længe han kan huske. Som dreng var det bedste, han vidste, at besøge sin morfar. Han boede i et hus med udsigt over fjordarmen Kilen ved Struer, og her kunne drengen i timevis sidde på gulvet og lade sig tryllebinde af svenske viser og folkesange.

»Jeg tror, det har betydet meget for mig, at jeg har fået musikken ind, fra jeg var helt lille,« fortæller han. »Jeg har haft musikalske mennesker omkring mig. Min mor sang altid meget for mig. Og så har jeg det her mindet om at stå på gågaden og se Holstebrogården gå forbi. Den følelse, det gav mig at se et orkester spille sammen på den måde, kan jeg stadig huske.

»God ledelse handler om at give slip og lade musikerne være, når de selv kender retningen.«

Der var noget, der kaldte på mig. Jeg sagde: 'Det der, det vil jeg også være med til'.«

Hans onkel hørte ham sige det og forærede ham kort tid efter et sæt trommestikker. Og geografiske tilfældigheder skulle gøre, at han snart fik et sted at gå hen med alle sine drømme. I Holstebro var musiklæreren Niels Burchardt Andersen nemlig i færd med at opbygge Nordens største skole for slagtpøj. Det miljø blev Thomas Søndergård en del af. Som ung rykkede han videre og studerede slagtpøj på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, hvor han blev uddannet som janitshar. Og som 23-årig blev han fastansat i Det Kongelige Kapel, hvor han senere blev solopaukenist.

»Når jeg ser tilbage på det nu, har jeg virkelig været privilegeret. Der har hele tiden stået nogen klar til at hjælpe mig videre med det, jeg drømte om,« siger han.

Moderne ledelsesform

I dag er det ham, der styrer slagets gang. Ved hjælp af gestikuleren og mimik står han i spidsen for orkestre, der ofte består af helt op til 80 medlemmer. I en traditionsbunden verden som den klassiske symfoniske musik har mange måske et billede af dirigenten som den flamboyante, magtfuldkomne diktator, som de underdanige musikere underkaster sig. Men det billede harmonerer ikke med Thomas Søndergårds måde at udøve ledelse på.

»Sådan har det nok været meget engang. Men når jeg ser på mig selv og andre dirigenter i de nyere generationer, så er det en meget mere moderne ledelsesform, der præger det hele,« fortæller han.

I Thomas Søndergårds øjne handler det om at give plads:

»Jeg er opmærksom på, at mit ego ikke skal fylde for meget i det rum. For så kan vi netop ikke bevæge os hen mod de øjeblikke, hvor det hele bliver større. God ledelse handler for mig i høj grad om at give slip og lade musikerne være, når de godt selv kender retningen. Det er mig, der styrer, hvor de skal kigge hen, men det betyder ikke, at de nødvendigvis skal kigge på mig. Jeg kan få dem til at rette blikket på en bestemt gruppe af instrumenter og følge dem og glemme mig for en stund. De skal mærke hinanden og ikke hele tiden være optaget af mig. Omvendt skal jeg selvfølgelig hele tiden være klar til at træde ind og være tydelig, når der er brug for det. Når trådene skal samles, er det mig, der skal sørge for, at det sker.«

Siden han som barn og ung overværede sine første teaterforestillinger og klassiske koncerter, har han studeret dirigenters måde at gøre tingene på. Han har ikke officielt papir på sin kunnen, men har suget til sig, hver gang han så dygtige dirigenter udføre deres arbejde. Han mener, at en stor del af hemmeligheden er at vide, hvornår der er brug for ham som leder, og hvornår han kan undværes:

»Hvis jeg hele tiden vil hævde mig selv ved at finde fejl og korrigerer, så ødelægger jeg noget og lukker for en mulighed, vi sammen har for at løfte os. Det er vigtigt, at jeg giver dem et rum, hvor de selv kan lytte til



Thomas Søndergård, f. 1969 i Holstebro.

Dansk topdirigent med virke over hele verden. Chef-dirigent for BBC National Orchestra of Wales. I den kommende sæson står han i spidsen for en række af verdens mest prestigefyldte orkestre, blandt andet i Gewandhaus Leipzig og de London-baserede orkestre Philharmonia og London Philharmonic Orchestra.

»Hvis jeg hele tiden vil hævde mig selv ved at finde fejl og korrigerer, så ødelægger jeg noget og lukker for en mulighed, vi sammen har for at løfte os.«

forbindelserne og mærke, hvordan værket hænger sammen. Når jeg visualiserer det, ser jeg meget orkestret som en lunge, en vejtrækning, en stemme. Som jeg er med til at styre, men ikke har fuld kontrol over.«

Et rum til musikken

Det kan godt være en udfordring at træde ind og præge det hele med sin egen ledelsesstil, når arbejds-vilkårene er som Thomas Søndergårds. Typisk arbejder han kun med et orkester en uges tid ad gangen.

»Jeg møder mange forskellige energier i orkestrene rundt omkring, og det er jeg nødt til også at tage afsæt i. Nogle gange er vi under stort tidspres. I sidste uge i Berlin var jeg der kun i få dage. Vi havde fire timer den ene dag, to timer den næste og så en generalprøve. I alt syv timers prøve på et værk, som er virkelig svært, og vi kendte slet ikke hinanden i forvejen.«

I sådan en situation handler det om at gøre det mulige. Så fokuserer han på at løse de steder, han på forhånd ved bliver sværest, og sørger for, at alle får over-

»Jeg er meget opmærksom på, at mit ego ikke skal fylde for meget.«

➔ blik over værket. Der terpes ikke små detaljer og spilles ikke om og om igen. Han arbejder ud fra en tillid til, at musikerne møder velforbredte op, og så må det vokse derfra. Hvilket i øvrigt hænger fint sammen med filosofien om, at det er vigtigt at give slip – at rejse et rum, musikken kan vokse i.

»Jeg ser meget min rolle som en inspirator. Jeg vil gerne invitere til, at vi kan bevæge os et sted hen sammen. Og så er det vigtigt, at jeg kan få dem til at se, at der er en grund til, at vi er her. Når vi spiller, handler det ikke om den enkelte musikers karriere eller om min. Vi står og fremfører værker, som er spillet mange gange før, og vi skal være båret af en fælles følelse af, at der er en større sag på spil. Den klassiske musik skal leve videre, vi har brug for den.

Og den overlever ikke, hvis vi kun er optaget af fejlfri reproduktion. Vi er her for at skabe noget, der rækker højere end det.«

Hvis alt det lykkes, så er der, ifølge Thomas Søndergård, en god mulighed for at nå hen til det. Øjeblikket.

»Jeg vil faktisk sige, at jeg oplever de øjeblikke oftere, end jeg gjorde i starten. Og det gør jeg nok, fordi jeg med rutinen også har fået evnen til at give slip og tage det ind. Jeg er ikke længere så fokuseret på hver eneste lille bevægelse, jeg selv foretager, og hvordan jeg selv præsterer rent teknisk. Da jeg var ny i faget, kunne jeg godt have den der følelse af, at jeg var tragten eller katalysatoren, det hele skulle løbe igennem, før det ramte publikum. Men sådan er det jo ikke altid. Nogle gange vokser det hele, hvis jeg træder et skridt tilbage. Bare lader det ske og mærker det.«

FOTO: CHRIS CHRISTODOULOU

SØNDERGÅRD – TRE STEDER AT STARTE

På nettet. Der er masser af videoer med Thomas Søndergård i aktion på YouTube. Et godt sted at starte er optagelsen fra the Proms i London i 2013, hvor han dirigerer et værk af komponisten Shostakovich. kortlink.dk/hh69

På plade. Tidligere i år udkom en cd med Thomas Søndergård i spidsen for BBC National Orchestra of Wales. Sibelius: Symphonies Nos. 2 & 7 kan købes i velassorterede pladebutikker og på iTunes.

På rejse. 28.-29. januar 2016 debutterer Thomas Søndergård som dirigent hos det prestigefyldte Gewandhausorchester i Leipzig. Det er kun en smuttur fra Danmark, et par hundrede kilometer sydvest for Berlin. gewandhausorchester.de



Thomas Søndergård dirigerer Stenhammar, Szymanowski og Strauss på the Proms i London, sommeren 2013.